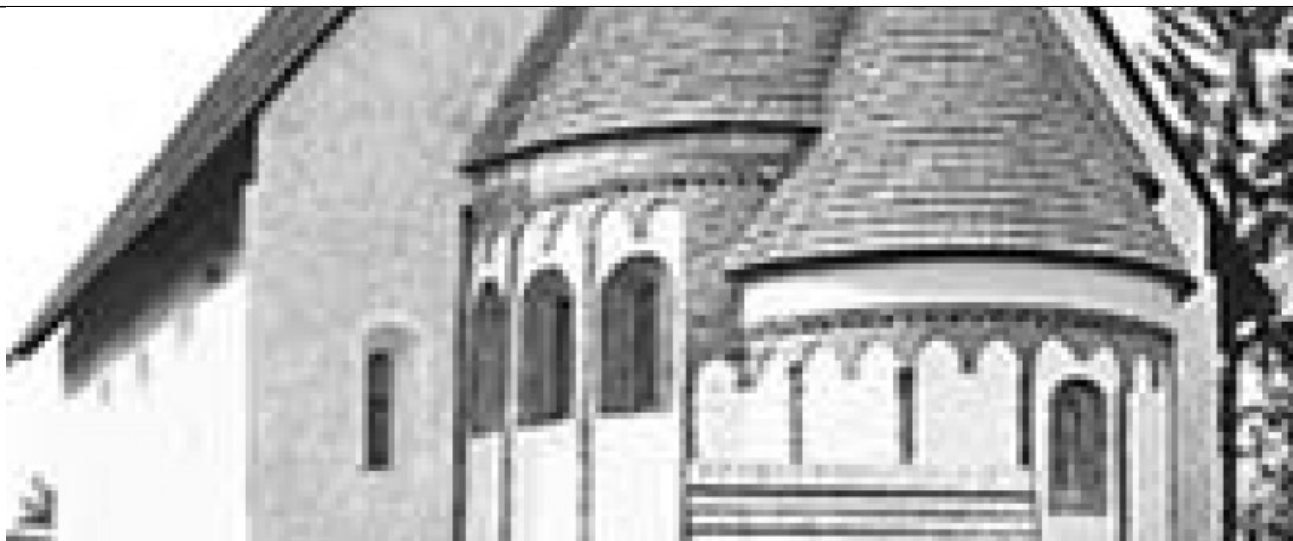

A szalonnai templom

2009 július 19. Flag

Szöveg méret

90

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Értékelés kiválasztása

Még nincs értékelve

Mérték

Magyar Nemzet szombati magazinjának egyik legérdekesebb sorozatát közöljük le folytatásokban, melyben a remek Ludwig Emil megmutatja nekünk a rejtőzködő Magyarország eldugott kincseit, melyek mellett sokszor figyelmetlenül elhaladunk a mindennapi rohanó életünk során. Vigyázzunk ezekre a páratlan kincsekre, hiszen ezek a kincsek alappillérei szeretett Hazánknak.

Ezerlakosú község Észak-Borsodban Szalonna, a Bódva folyó partján. Áthalad rajta a Torna és Gömör vármegyékbe vezető régi országút, nem messzire van tőle a határátkel Szlovákiába. (Két hete megjelent írásunkban a gömöri Sűvete megközelítésére jeleztük a vasutat is, azóta a szlovák kormány rendeletére – épp mai hatállyal! – megszűnt a vonatközlekedés a Pelsőc–Murányvára-ja szárnyvonalon.) A Szalonna közepén kis dombon álló, kőfallal kerített templom 1589 óta a református egyházé, azonban az 1200-as évek elejétől a XVI. század végéig a falu plébániatemplomául szolgált. Keleti szentélyrésze eredetileg körtemplom volt, amelyet nyugat felé hajóval bővítettek. Katolikus védőszentje Antiochiai Margit, mint ahogy a kis-ázsiai szent mártír a vele csaknem egykorú sűvetei kerek templom patrónája is. Lássuk ezek után a különös emléket!

A téglából épült, elragadóan szép körtemplom háromnegyed részét mintha utólag tapasztották volna hozzá a jóval nagyobb, szintén román kori hajóhoz. Holott éppen a fordítottja történt: a keleti oldalán karéjos rotunda körfalának nyugati ívszakaszát az 1280-as években elbontották, és hozzátoldották a négyszögletű hajót. Meggondolandó, hogy ezáltal a körtemplom belseje – a centrális tér – egy másik, immár hosszanti rendszerű templom alárendelt részévé vált! A diadalívvvel határolt szentélyrész szinte színpadszerűen megnyílt a gyülekezeti előtérre, amit nehéz csupán a sokasodó hívek miatti bővítéssel magyarázni, hiszen a változás a szakrális tér funkcióját – magát a liturgiát – módosította. További érdekesség, hogy a rendkívül finom, mives és pontos téglarchitektúrához néhány évtized múltán egy feltűnően sután kitűzött, tört kőből falazott, rossz arányú, mondhatni igénytelen építményt kapcsoltak, márpedig abban a korban az építészeti tudás nem silányult ennyit két-három emberöltőnyi idő alatt. A település legkorábbi írásos említése 1249-ből maradt fenn Zolouna formában. A névben az ószláv sol (= só) gyök rejlik, a (sózott) szalonna szavunk is szlávból ered; a falu határában sós vízforrás fakad. A környék mindazonáltal a honfoglaló magyar Őrsür nemzetség ősi birtoka. A XIII. század derekán kelt oklevélből megtudható Szalonna földesurainak személye is: közülük Jolsvai Tekus a tatárjárás után emelkedett ispáni rangra, IV. Béla adományozott részére újabb földeket a tornai királyi uradalomból. Tekus örökösei nagyobbították meg a templomot, de hogy kik építhették valamikor az 1200-as évek kezdetén a remek téglarotundát, nem tudjuk. A Szent Margit-plébánia papja az 1332. évi dézsmajegyzék szerint 16 garas, három évvel később 2 garas pápai tizedet fizetett, Szalonna eszerint kis lélekszámú község volt. A templomot hamarosan mégis újabb freskókkal díszítették, és – az 1974-es ásatáskor megkerült középpillér tanúsága szerint – talán be is boltozták. A rotunda belső falán látható falképek, amelyek Antiochiai Margit vértanúságát ábrázolják, még a XIII. század elejétől származnak, az elbontott nyugati fal tövéből feltárult egy papi ülőfülke maradványa, a külső falkutatás felszínre hozta az épület páratlanul gazdag – és hitelesen rekonstruálható – tégladíszítését. A diadalív béléteiben látható szépen helyreállított freskók azonban már a gótika jegyeit mutatják: az ószövetségi próféták portréit Szepesi András mester festette 1426-ban.

A templom a török kori háborúk idején tönkrement, teteje beszakadt, a protestánsok által bemeszelt falképek egy része elpusztult, más darabok épp ennek köszönhetően maradtak meg a XIX. század végi újrafelfedezésükig. Újabb keletű, súlyos gondként jelentkezik a drámaian szegény Csereháthoz tartozó Szalonna régi magyar lakóinak elfogyása, aminek folytán a negyedszázada drágán felújított református templom hamarosan élettelen műtárggyá válhat.

Ludwig Emil, mno.hu

Ajánló